

PS-stik

Datum	Nûmer	Portefûljehâlder Deputearre Steaten
06-02-2024	02177489	M. de Vries
		Ynformaasje
		College van Gedeputeerde Staten, (058) 292 59 25, Grien Fryslan

Underwerp

Voorstel voor nieuw Ganzenbeleid 2024-2034

Taheakken

- De vastgestelde Nota Faunabeleid Fryslân met een aanvulling van een nieuwe paragraaf 8.2 'Aanpak ganzenschade' en de actualisatie van paragraaf 2.1;
- Het advies van de PCLG;
- Het advies van de Regiegroep, inclusief bijlage;
- De afzonderlijke reacties van de partijen uit de klankbordgroep op het advies van de Regiegroep;
- De oplegnotitie van de Regiegroep op de reacties van de klankbordgroep;
- Het juridisch advies;
- Het ecologisch advies;
- De financiële analyse;
- Advies Faunabeheereenheid (FBE);
- Startnotitie '*Beleid Fryske Guozzeoanpak*' (door PS vastgesteld op 20 april 2022);
- De drie scenario's.

Utstel

Provinsjale Steaten beslute:

1. De nieuwe paragraaf 8.2 Aanpak ganzenschade en de actualisatie van paragraaf 2.1 van de Nota Faunabeleid Fryslân vast te stellen;
2. De extra jaarlijkse middelen van ca. € 1,1 miljoen voor een periode van 5 jaar te financieren uit de middelen van het Natuurpact.

Oanlieding en gearfetting

Met voorliggend PS-stik doen wij uw Staten een voorstel voor het vaststellen van het nieuwe ganzenbeleid voor de komende 10 jaar (2024-2034). Het doel van ons beleid is om enerzijds de ganzen (én weidevogels) te beschermen en anderzijds de schade die ganzen jaarlijks veroorzaken zo veel als mogelijk te beperken en te bestrijden. De basis voor ons voorstel is de Startnotitie '*Beleid Fryske Guozzeoanpak*' die Provinciale Staten op 20 april 2022 hebben vastgesteld (bijgevoegd als bijlage). Om een afgewogen voorstel aan uw Staten voor te leggen hebben wij drie scenario's opgesteld die ten opzichte van elkaar zijn vergeleken, beoordeeld en afgewogen. In de Startnotitie heeft u ons gevraagd om tot een gedragen voorstel te komen waarbij o.a. landbouw - en natuur organisaties én andere betrokkenen, zijn betrokken in het op te stellen beleid. Daartoe hebben wij een Regiegroep en Klankbordgroep ingesteld. De Regiegroep heeft een advies uitgebracht. Dit advies is getoetst op ecologische, juridische en financiële aspecten. Vervolgens zijn drie scenario's opgesteld. Deze drie scenario's zijn daarna ter advisering voorgelegd aan de PCLG.

Alles overwegende is ons voorstel aan uw Staten om als beleidskader het scenario 2 ‘*Gans in Balans*’ te kiezen. Kern van de voorgestelde aanpak is enerzijds om per gebied met een aanpak te komen (gebiedsgerichte aanpak) en anderzijds om meer en intensiever in te zetten op (populatie) beheer om de schade die ganzen veroorzaken zoveel mogelijk terug te dringen. Daarnaast zetten wij in op pilots om in de praktijk te leren welke maatregelen effectief zijn. Concreet stellen wij voor om:

- het huidige generieke beleid aan te passen naar een gebiedsgerichte aanpak waarbij per gebied gewerkt wordt aan maatregelen voor (populatie)beheer om de schade per gebied zoveel als mogelijk te beperken¹;
- de schade veroorzaakt door de ganzen meer terug te dringen door de populatie meer en beter te gaan beheren²;
- in te zetten op actieve kennisontwikkeling door met behulp van pilots te onderzoeken hoe de schade veroorzaakt door ganzen - met name trek ganzen die in het voorjaar weer vertrekken - terug gedrongen kan worden³.

Naast het voorgestelde beleidskader zullen wij - samen met andere provincies - er bij het Rijk nadrukkelijk op aandringen dat er meer financiële middelen beschikbaar komen voor schadevergoeding. Het bedrag dat jaarlijks wordt uitgekeerd als tegemoetkoming in de schade die ganzen veroorzaken is de afgelopen jaren gestegen: van een bedrag van € 8,5 mln. in 2018 naar € 12,6 miljoen in 2023. De tegemoetkoming voor schade door ganzen wordt vanuit het Rijk aan provincies uitgekeerd via de middelen vanuit het Natuurpact. De gestegen kosten van de schade (voornamelijk door de gestegen grasprijs) zijn niet doorberekend in de middelen vanuit het Natuurpact.

Foech/rol Steaten

Provinciale Staten stellen het nieuwe ganzenbeleid vast. Dit beleid wordt daarmee vastgelegd in de Nota Faunabeleid Fryslân (paragraaf 8.2). In de bijlage is het voorgestelde beleid verwerkt in de Nota Faunabeleid Fryslân (paragraaf 8.2). Het nader uitwerken van het beleid is de bevoegdheid van ons college. De verdere uitwerking van het beleid wordt vervolgens opgenomen in een Omgevingsprogramma zoals bedoeld in de Omgevingswet. Het vaststellen van een Omgevingsprogramma Fryske Guozzeoanpak is een bevoegdheid van GS. In onze brief van 11 juli 2023, kenmerk 02114342, hebben wij een werkwijze beschreven hoe uw Staten bij de vaststelling van een Omgevingsprogramma worden betrokken. Waar het nieuwe beleid leidt tot aanpassingen van de Omgevingsverordening wordt deze, na de vaststelling van het beleid, uitgewerkt en aan PS voorgelegd. De daadwerkelijke uitvoering ligt bij de Faunabeheereenheid (FBE), die voor de uitvoering van het beleid een faunabeheerplan ganzen zal vaststellen. Dit faunabeheerplan wordt ter goedkeuring aan GS voorgelegd.

Bestjoerlike foarskiednis

In het Natuurakkoord 2011 heeft het Rijk taken gedecentraliseerd naar provincies. Vanaf 2014 zijn de provincies verantwoordelijk voor onder meer het natuurbeheer. De afspraken zijn vastgelegd in het Natuurpact. Het toenmalige Faunafonds, o.a. verantwoordelijk voor de afhandeling van faunaschade, is ook gedecentraliseerd naar de provincies. Omdat het - vooruitlopend op de decentralisatie - niet is gelukt om een landelijk ganzenakkoord af te sluiten, heeft iedere provincie separaat afspraken gemaakt met het Rijk over de aanpak van de ganzenschade. In Fryslân is hiervoor in 2013 “*De Fryske Guozzeoanpak*” vastgesteld. In 2019 is de looptijd van “*De Fryske Guozzeoanpak*” verlengd tot 2023.

¹ Dit is conform de Startnotitie en mede op advies van de Regiegroep, Klankbordgroep en PCLG.

² Overigens mag alleen op de standgans populatiebeheer worden toegepast.

³ Een van de voorbeelden is het onderzoeken of we trek ganzen eerder (april/mei) kunnen verjagen, waarbij weidevogels zo min mogelijk worden gestoord tijdens het broedseizoen.

“De Fryske Guozze oanpak” heeft nu 10 jaar als basis gefunctioneerd voor de ganzenaanpak, maar was aan herziening toe. De aanpak van 2013 was vooral gericht op de stijgende schade door de trekganzen; ganzen die voor een bepaalde tijd in Nederland verblijven en vervolgens in het voorjaar vertrekken (zoals de grauwe gans, kolgans en brandgans). De populatiegroei van de trekganzen is vanaf circa 2013 gestabiliseerd en dat geldt dus ook voor de vraatschade die de trekganzen veroorzaken. De vraatschade die juist stijgt, is de schade die standganzen veroorzaken. Dit zijn ganzen die het hele jaar in Nederland verblijven, en hier blijven tijdens het broedseizoen waardoor dus ook de nieuwe kuikens hier blijven. Dit betreft met name de grauwe gans. Daarnaast is het bedrag dat jaarlijks uitgekeerd wordt als tegemoetkoming in de schade die ganzen veroorzaken gestegen: van een bedrag van € 8,5 mln. in 2018 naar € 12,6 miljoen in 2023. Dit heeft vooral te maken met de stijgende grasprijs.

Met het oog op het aanpassen van het ganzenbeleid op de nieuwe ontwikkelingen, hebben uw Staten in april 2022 de ‘Startnotitie Beleid Fryske Guozze oanpak’ vastgesteld. In de Startnotitie staan de kaders en uitgangspunten voor het nieuwe ganzenbeleid. Daarnaast hebben uw Staten aangegeven dat het nieuwe beleid samen met de meest betrokken (landbouw- en natuur) partijen en andere betrokkenen moet worden uitgewerkt. Dat hebben wij gedaan (zie onder het kopje Partisipaasje).

Relatie met moties en toezeggingen

Er is één motie aangenomen en er zijn drie toezeggingen gedaan die betrekking hebben op dit dossier. In het hiernavolgende worden deze herhaald en wordt aangegeven hoe deze zijn afgehandeld.

Motie 2.898 *verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om in de verdere uitwerking van de startnotitie te kijken naar de mogelijkheid voor restitutie van de leges na het afronden van een aanvraag; Om de financiële gevolgen hiervan in kaart te brengen. Provinciale Staten per brief over de uitkomsten te informeren;*

Deze motie is verder uitgewerkt en opgenomen in de financiële paragraaf en tabel. Zoals door PS gevraagd zijn de financiële gevolgen in kaart gebracht en blijkt dat het overgaan tot restitutie van de leges ca. 220.000 per jaar kost. Kijkend naar de gestelde doelen van het ganzenbeleid, namelijk het reduceren van de totale ganzenschade, draagt deze maatregel niet direct hieraan bij. Vandaar dat wordt voorgesteld om niet over te gaan tot restitutie van de leges.

Toezegging 2.897

It kolleezje sil yn it nota- en faunabelied in aparte paragraaf opnimme oer de guozze oanpak. Hjiryn wurdt ek oandacht jûn oan previntive maatregels.

Het nieuwe ganzenbeleid wordt opgenomen in paragraaf 8.2 van de Nota Faunabeleid Fryslân. In deze Nota wordt aandacht gegeven aan preventieve maatregelen. Zie uitgangspunt 4 (p. 13) en paragraaf 6.2 (p.24). Het treffen van preventieve maatregelen is verplicht volgens de Omgevingswet. Hiermee is de toezegging uitgevoerd.

Toezegging 2.896

It kolleezje giet ûndersykjen welke metoade it meast effektief is om it tal guozzen te ferminderjen mei sa min mooglik diereleed.

Dit wordt meegenomen in het Omgevingsprogramma Fryske Guozze oanpak. Hiermee is de toezegging uitgevoerd.

Toezegging 2.895

It kolleezje sil yn it IPO oerlis nei foaren bringe skeameldings makliker te meitsjen en bringt de Steaten op de hichte oer de útkomst hjirfan.

Het afhandelen van faunaschade is door provincies gemandateerd aan BIJ12 Faunazaken. BIJ12 heeft de afgelopen tijd een aantal verbeteringen doorgevoerd om het aanvragen van een tegemoetkoming door grondgebruikers makkelijker te maken. BIJ12 blijft werken aan het faciliteren van grondgebruikers die een tegemoetkoming willen aanvragen, zo wordt in 2024 een gebruikersbijeenkomst georganiseerd door BIJ12. Het College heeft hier blijvende aandacht voor. De toezegging beschouwen wij hiermee als uitgevoerd.

Doel / beëigende effekt

De ambitie is om de jaarlijkse ganzenschade (uitgedrukt in kilogram droge stof) terug te dringen ten opzichte van de gemiddelde schade over de seizoenen 2017/18 t/m 2022/23. Dit is uitgewerkt in de concrete doelen om:

- de stijgende trend van schade door standganzen om te buigen in een stabilisatie, en binnen vijf jaar in een dalende trend in kilogram droge stof, met een financiële taakstelling van € 500.000 per jaar;
- minimaal vijf uitgewerkte plannen in uitvoering te hebben in 2029 (en zoveel eerder als mogelijk) vanuit de gebiedsgerichte aanpak;
- te bereiken dat de schade door trekganzen in de foerageergebieden zich (verder) concentreert;
- dat de staat van instandhouding van de populaties brandgans, kolgans en grauwe gans gunstig blijft.

Partisipaasje

Wij hebben in de afgelopen jaren een intensief participatieproces doorlopen met betrokken (landbouw – en natuur) partijen en andere betrokkenen. Zo is er in 2022 een Regiegroep samengesteld die wij hebben gevraagd om advies te geven. In de Regiegroep waren alle landbouwpartijen en de Terrein Beherende Organisaties (TBO's) vertegenwoordigd. Voor de overig betrokken partijen is een klankbordgroep opgesteld die kon reageren op de (concept)adviezen van de Regiegroep en suggesties mee heeft gegeven⁴. Om een afgewogen voorstel aan uw Staten voor te leggen zijn op basis daarvan drie scenario's opgesteld. De scenario's zijn ten opzichte van elkaar vergeleken, beoordeeld en afgewogen. Daarbij is gebruik gemaakt van de opgestelde juridische- en ecologische adviezen en de financiële doorrekening. Daarbij is afgewogen in welke mate de beleidsadviezen bijdragen aan de gestelde doelen en ambitie. Vervolgens heeft de Provinciale Commissie Landelijke Gebied (PCLG)⁵ haar advies uitgebracht over de drie scenario's. Op basis van al deze adviezen en reacties zijn wij tot ons voorstel gekomen voor het nieuwe ganzenbeleid. Om volledig en transparant te zijn, hebben wij alle adviezen bijgevoegd in de bijlagen.

Ynhâldlik

Om een afgewogen voorstel aan uw Staten voor te leggen zijn drie scenario's opgesteld. Als de drie scenario's met elkaar vergeleken worden zijn er veel overeenkomsten. Zo wordt er in alle drie scenario's ingezet op een gebiedsgerichte aanpak omdat de situatie per gebied verschilt. Op de Waddeneilanden verblijven de ganzen veel langer, terwijl ze in sommige delen van Fryslân begin april al vertrokken zijn. Daarnaast hebben sommige gebieden meer

⁴ Hierin waren de volgende partijen vertegenwoordigd: Ganzencollectief Fryslân, FDF afdeling Fryslân, Jagersvereniging, BFVW, Gebiedscollectief Waddenvogels, Fauna4Life, Staatsbosbeheer, Dierenbescherming, Fauna-beheereenheid, ANV Waddenvogels Fryslân, Agractie, Natuurmonumenten, KBF / Kollektievenberied Fryslân, Animal Rights, Vogelbescherming Nederland, IFG, NOJG, AJF, BIJ12, NMV, LTO, FUMO, FBBF & Netwerk Grondig, DDB

⁵ Hierin waren de volgende partijen vertegenwoordigd: LTO, BoerenNatuur Fryslân, Bond voor Friese Vogelwachten / Landschapsbeheer Friesland, Staatsbosbeheer, Nederlandse Akkerbouw Vakbond / Agrarische Jongeren Friesland, Wetterskip Fryslân, Vereniging van Friese Gemeenten, It Fryske Gea, Natuurmonumenten, Friesch Grondbezit / ASR, Netwerk GRONDig/FBBF, Kadaster Doarpswurk, Hiswa Recron en de ANWB.

weidevogels dan andere gebieden. Hierna geven wij in een kader een korte toelichting op de drie scenario's waarin wij voornamelijk in gaan op de verschillen tussen de scenario's. De scenario's verschillen vooral in de mate van sturing (weinig, gemiddeld, maximaal), de mate van kennisontwikkeling voor het verbeteren van beleid én het financiële aspect, waaronder de financiële tegemoetkoming in schade die ganzen veroorzaken.

Scenario 1: Startnotitie

In dit scenario blijft de uitvoering van taken - net als in het huidige beleid - belegd bij de uitvoerende partijen zoals de TBO's, de jagers en de grondgebruikers. Zij blijven verantwoordelijk voor het realiseren van het beleid en daarmee ook voor:

- de invoering van gebiedsgerichte aanpak en uitwerking daarvan;
- de concentratie van de ganzen in de foerageergebieden (i.p.v. daarbuiten), en daarmee het concentreren van de schade;
- het beheer van ganzen (zoals eieren prikken en het bestrijden van koppelvormers bij standganzen, het populatiebeheer bij de grauwe gans en het verjagen met ondersteunend afschot van trekganzen).

Voordeel:

De gebiedsgerichte aanpak kan worden ingevoerd door uitvoerende partijen. Zij hebben zelf de regie in handen en de mogelijkheden om te sturen. Dit scenario past binnen de huidige ecologische, juridische en financiële kaders en adviezen. Er is geen extra budget benodigd voor dit scenario.

Nadeel:

Om de ambitie en doelen voor het beperken van schade door ganzen te bereiken, is volgens partijen meer regie nodig. Partijen hebben tijdens het participatieproces aangegeven dat er meer behoefte is aan regie en sturing om bijvoorbeeld de samenwerking tussen partijen te bevorderen. Daar wordt in dit scenario niet in voorzien. In dit scenario is er een beperkte mate van sturing en wordt volgens de huidige lijn beperkt geïnvesteerd in monitoring en kennisontwikkeling, waardoor we nu niet altijd de kennis hebben van hoe we schade in de praktijk meer kunnen voorkomen. Voor de eventuele mogelijkheden ten aanzien van effectief (populatie)beheer en in het beperken van schade (ook financieel) voor de toekomst is dit echter wel van belang.

Scenario 2: Gans in Balans (voorgesteld scenario)

De kern van het advies: er wordt meer sturing op uitvoering van beleid gegeven (en daarmee op het behalen van de ambitie en gestelde doelen) o.a. door het aanstellen van een ganzencoördinator. Daarnaast wordt ingezet op betere monitoring en meer kennisontwikkeling voor eventuele mogelijkheden ten aanzien van effectief (populatie)beheer en het beperken van schade voor de toekomst. De ganzencoördinator zal (onder aansturing van de FBE) richting de uitvoerende partijen een aanjaagfunctie hebben en ervoor zorgen dat er concrete plannen worden opgesteld voor o.a.

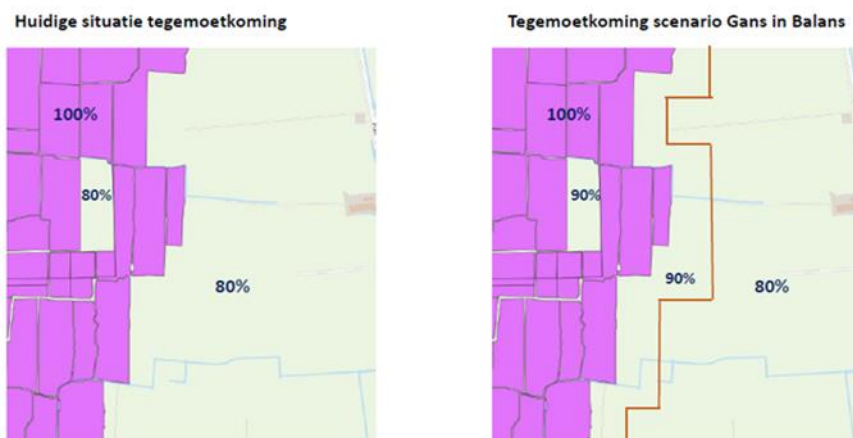
- de invoering van de gebiedsgerichte aanpak in de gebieden en de uitwerking daarvan;
- het concentratie van de ganzen in de foerageergebieden (i.p.v. daarbuiten), en daarmee het concentreren van de schade;
- het beheer van ganzen (zoals eieren prikken en het bestrijden van koppelvormers bij standganzen, populatiebeheer bij de grauwe gans en het verjagen met ondersteunend afschot van trekganzen).

In scenario 2 'Gans in balans' wordt ook ingezet op verbetering van de registratie en monitoring van de schade om beter te kunnen onderbouwen wat de werkelijke schade is met het oog op mogelijkheden voor (populatie)beheer en schadebestrijding.

Onderdeel van het voorstel 'Gans in balans' is om op basis van pilots te leren wat wel en niet effectief is in zowel (populatie) beheer als het bestrijden van schade die ganzen veroorzaken. De Regiegroep heeft een aantal adviezen gegeven voor verbetering van ons beleid. Een aantal van deze adviezen willen wij graag nader onderzoeken door middel van een pilot. Het eerder verjagen van ganzen (april/ mei) is één van de adviezen van de Regiegroep (zie bij scenario 3 'Regiegroep'). Wij willen graag onderzoeken hoe dit in de praktijk werkt. Eén van de pilots is daarom om te kijken of de schade terug gedrongen kan worden door te onderzoeken of trekganzen eerder (in april/ mei) al verjaagd kunnen worden, waarbij tegelijkertijd weidevogels zo min mogelijk worden verstoord tijdens het broedseizoen. Waar het voorstel van de Regiegroep in scenario 3 'Regiegroep' is om het eerder verjagen nu al als beleid in te stellen, stellen wij in scenario 2 'Gans in balans' voor om dit eerst actief te onderzoeken. Als bij de evaluatie van de pilot blijkt dat de ganzen in april/ mei effectiever verjaagd kunnen worden, dan kan dit vervolgens als beleid opgenomen worden.

Daarnaast wordt in dit scenario voorgesteld om de maand oktober toe te voegen aan het foerageergebied, op advies van de Regiegroep. Dit is een fundamentele wijziging ten opzichte van het huidige beleid. Het leidt tot meer duidelijkheid doordat trekganzen al vanaf het moment dat ze arriveren in foerageergebied kunnen worden opgevangen. Dit geeft ook invulling aan de Startnotitie ten aanzien van betere bescherming van de kolgans. Daarnaast is het toevoegen van de maand oktober gunstig voor boeren die deelnemen aan het foerageergebied, omdat ze ook voor deze maand een tegemoetkoming in de schade kunnen aanvragen.

Tot slot, hebben wij in scenario 2 'Gans in balans' een aanpassing gedaan ten opzichte van het huidige beleid ten aanzien van het eigen risico dat grondgebruikers hebben nabij de grens van het foerageergebied. Op dit moment is het zo dat grondgebruikers net buiten het foerageergebied beperkt worden om daar ganzen te verjagen. Met het voorgestelde beleid komt er een overgangszone met een aangepast eigen risico van 10% om deze grondgebruikers tegemoet te komen. Voor deze direct aangrenzende percelen komt er dus een aangepast eigen risico van 10%, in plaats van 20% elders buiten de foerageergebieden zoals in huidige ganzenbeleid. Zie voor een nadere toelichting onderstaande schematische weergave. Het paars gekleurde deel is het foerageergebied. De rode lijn is de begrenzing van de zone waarbij de tegemoetkoming in de schade 90% is, in lijn met ons voorstel.

Voordelen

Dit scenario is in lijn met het ecologisch advies en past in de juridische kaders. In dit scenario is er een sterkere mate van sturing en coördinatie (dan in scenario 1) om de gestelde doelen en ambities voor het terugdringen van schade te bereiken. Dit wordt gedaan door middel van het instellen van de ganzencoördinator. Daarnaast, door het actief inzetten op monitoring en kennisontwikkeling ontstaat er meer kennis in het bestrijden van schade door ganzen en kunnen we naar verwachting ook beter inzetten op mogelijkheden voor (populatie) beheer en in het beperken van schade (ook financieel) voor de toekomst.

Nadelen

Er is meer budget nodig voor dit scenario: € 1,1 mln per jaar. Dit bedrag is grotendeels nodig voor de extra schade die ganzen veroorzaken in de maand oktober in plaats van november (omdat het foerageergebied een maand vervroegd wordt). En daarnaast is er een deel van het budget nodig voor het instellen van de ganzencoördinator. Daarbij willen wij opmerken dat wij samen met de PCLG hebben gezocht naar mogelijkheden voor kostenverlaging binnen het voorstel van de Regiegroep zodat er een minder groot beslag gelegd wordt op de middelen van het Natuurpact en er voldoende ruimte overblijft voor de ontwikkelopgave van het Natuurnetwerk Nederland. Het opnemen van de maand oktober als foerageergebied en het verlagen van het eigen risico van 20% naar 10% zijn daar voorbeelden van.

Scenario 3: Regiegroep

De kern van dit scenario is dat er maximaal (het meest maximale van de drie scenario's) wordt ingezet op het beperken en vergoeden van de schade die ganzen veroorzaken. De belangrijkste adviezen daarbij zijn om:

- nu al te besluiten het foerageergebied in april/mei op termijn op te heffen (waardoor er in deze maanden geen bescherming is voor trek ganzen);
- het eigen risico terug te brengen van 20% naar 5% buiten de foerageergebieden. Op dit moment is er sprake van 20% eigen risico van grondgebruikers, waarbij 20% van de schade door ganzen niet wordt vergoed. Het advies van de Regiegroep is om dit percentage terug te brengen naar 5%. Dit betekent dat de uit te keren schade in Fryslân € 650.000 per jaar meer is;
- een deelnemerspremie in te stellen waarmee grondgebruikers worden gestimuleerd om deel te nemen aan de foerageergebieden (een dergelijke premie kost jaarlijks circa € 1.150.000).

Voordelen

De financiële schade wordt maximaal beperkt voor de grondgebruikers.

Nadelen

Niet alle voorstellen voldoen aan de ecologische- en juridische adviezen. Zo is het voorstel om het foerageergebied in april/ mei op te heffen op dit moment juridisch niet haalbaar. Daarnaast stelt het ecologische advies dat het eerder verjagen van trek ganzen (in april/mei) in de praktijk niet zal werken omdat ganzen niet eerder zullen vertrekken voordat ze voldoende reserves hebben om naar broedgebieden in Noord-Europa te trekken. Ook zijn de kosten van dit scenario een stuk hoger. In het geval dat alle adviezen in dit scenario worden overgenomen is dit € 3.200.000 extra kosten per jaar.

Daarbij willen wij opmerken dat wij - ook in scenario 2 '*Gans in balans*' - zullen onderzoeken (danwel in pilots danwel in gesprekken met het Rijk en Europa) of de juridische status van het verjagen in april en mei mogelijk is, en of er meer middelen beschikbaar komen voor de schade die ganzen veroorzaken. Paragraaf 2.1 van de nota Faunabeleid Fryslân is op dit aspect aangescherpt.

Kanttekenings en risico's

- Het voorkomen en bestrijden van de schade valt onder de Omgevingswet. De fauna gerelateerde onderwerpen liggen maatschappelijk onder een vergrootglas en worden steeds vaker juridisch aangevochten. Uit onderzoek blijkt dat de lijn die daarin is te herkennen dat besluiten steeds beter onderbouwd moeten worden. Er is een risico dat de rechter besluiten gebaseerd op het nieuwe beleid kan vernietigen.
- Draagvlak voor het beleid en een gezamenlijke aanpak is een van de belangrijkste randvoorwaarden voor een effectieve uitvoering van het beleid. Bij het opstellen van het nieuwe ganzenbeleid is hier veel aandacht voor geweest (zie ook onder het kopje 'Partisipaasje'). Desondanks is er een risico dat niet alle stakeholders tevreden zijn. Ook de achterbannen van sommige partijen kunnen teleurgesteld zijn. Dit kan ten koste gaan van de gezamenlijke uitvoering.
- Bij het ontstaan van ganzenschade spelen allerlei externe factoren een belangrijke rol zoals klimaat, populatiedynamiek, ontwikkelingen in de landbouw langs de trekroute. Op deze factoren hebben we geen invloed. Ze hebben echter ook effect op het ganzenbeleid.
- Partijen kunnen de uitvoering niet oppakken, bijvoorbeeld omdat de capaciteit niet aanwezig is.
- O.a. door bovengenoemde factoren kan het zijn dat de schade in kilogram droge stof niet terugloopt of verandert.
- De financiële schade wordt sterk beïnvloed door de prijs van een kilogram droge stof. De prijs wordt extern vastgesteld en is gebaseerd op marktprijzen. De financiële schade kan hierdoor oplopen, ook bij gelijkblijvende vraatschade.
- Het bereiken van de taakstelling van € 500.000,- door een succesvolle aanpak van de schade veroorzaakt door de standgans is onzeker, gezien de zeer grote benodigde inspanning door jagers en grondgebruikers.

Ofwagings

Wij stellen voor te kiezen voor scenario 2 'Gans in Balans'. Dit is als voorstel verwoord in paragraaf 8.2 Aanpak ganzenschade' van de Nota Faunabeleid Fryslân.

Wij sluiten hierbij zoveel mogelijk aan bij het advies van de Regiegroep en het advies van de PCLG. De adviezen van de PCLG die wij naast scenario 2 'Gans in balans' overnemen zijn:

- om in gesprek met LNV en andere betrokken ministeries erop aandringen dat er meer tegemoetkoming in schade moet worden uitbetaald;
- om in nationaal en Europees verband te kijken naar andere aanvullende maatregelen om tot reductie van schade te komen;
- om onderzoek te doen naar het effect van de nutriënten schade op de waterkwaliteit, gelet op de toenemende (zomer)ganzenpopulatie.
- om de taakstelling om de schade door standgansen te reduceren tot € 500.000,-;

Communicatie

Het is voor alle partijen een zoektocht geweest om breed gedragen adviezen te kunnen voorleggen. De Regiegroep de klankbordgroep en de PCLG verdienen dan ook onze welgemeende dank voor hun bijdrage. De Regiegroep heeft haar advies in november 2023 aangeboden aan de Provincie Fryslân. Met dit advies, de reacties van de leden van de klankbordgroep en de ecologisch en juridische adviezen, is het mogelijk geweest om een brede afweging te maken en tot dit voorstel te kunnen komen. De afweging en keuze voor een scenario is een taak van de provincie. Wij menen met het voorstel dat wij hierbij aan uw Staten doen, goede balans en middenweg te hebben gevonden tussen zowel de belangen enerzijds, als de juridische, ecologische en financiële aspecten anderzijds. Maar een middenweg brengt met zich mee dat er andere geluiden zullen blijven. Voor de uitvoering van het beleid is het cruciaal dat alle partijen zich achter het vastgestelde beleid scharen. Communicatie, afstemming en luisteren naar de partijen zal dan ook een belangrijk element bij de verdere uitwerking van het voorgestelde beleid zijn.

Alternativen

Alternatief 1; "Scenario 1 Startnotitie"

In de uitwerking conform de Startnotitie worden maatregelen voorgesteld die worden uitgevoerd binnen bestaande budgetten. Er zijn daardoor vrijwel geen extra kosten. Het verwachte effect van dit scenario op vermindering van de ganzenschade zal laag zijn. Uit het praktijkonderzoek van 2021 en uit het advies van de Regiegroep blijkt dat er een behoefte is aan meer sturing, betrokkenheid van de partijen en de wens en noodzaak om de problemen gezamenlijk aan te pakken. Daarom is een meer gebiedsgerichte aanpak van de ganzenschade in dit scenario opgenomen. In de afgelopen jaren is echter gebleken dat geen van de partijen zelf een gebiedsaanpak zal initiëren, ondanks de geuite wenselijkheid. Zonder investeringen in coördinatie en faciliteren van initiatieven mag verwacht worden dat dit niet zal wijzigen. Het eigen risico voor schade buiten foeragegebieden blijft in dit alternatief 20%.

Alternatief 2: "Scenario 3 Regiegroep"

Dit alternatief is beschreven in het eerder geschetste scenario. Integrale uitvoering van het advies van de Regiegroep heeft grotere financiële gevolgen. Op basis van de ramingen worden jaarlijkse meerkosten berekend van circa € 2,9 miljoen tot € 3,4 miljoen, in totaal € 14,5 tot € 17,0 miljoen voor vijf jaar (periode 2024-2028).

Finansjeel

De voorgestelde variant 'Gans in Balans' vraagt om een extra investering van circa € 1.1 mln. per jaar. Voor de periode van vijf jaar (2024 t/m 2028) is dat een totaalbedrag van circa € 5,5 mln. De dekking voor deze extra middelen moet nu gezocht worden binnen de middelen voor het Natuurpact⁶. Meer specifiek, binnen de middelen voor de Ontwikkelopgave van het Natuurpact. Reden hiervoor is dat alleen voor de Ontwikkelopgave nog geen harde verplichtingen zijn aangegaan. Voor de overige onderdelen is de provincie verplichtingen aangegaan, o.a. het Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).

Minder middelen voor de Ontwikkelopgave kan tot gevolg hebben dat GS geen invulling kan geven aan het PS besluit om circa 750 ha functiewijziging/ verwerving en circa 2000 ha inrichting van de Ontwikkelopgave NNN te realiseren. Dit kan dan eveneens gevolgen hebben voor het aanbod van Natuur mei de Mienskip (NmdM). De tegemoetkoming voor schade door ganzen wordt vanuit het Rijk vergoed vanuit de middelen in het Natuurpact. In 2025 zal er door het Rijk samen met provincies een Midterm-review plaats vinden in het kader van het Natuurpact, waarbij ook gekeken zal worden naar de beschikbare middelen.

Het bedrag dat wordt uitgekeerd als tegemoetkoming in de schade, wordt bepaald op basis van een variabele grasprijs die jaarlijks wordt vastgesteld. Vanwege de stijgende grasprijs, stijgt ook het bedrag dat jaarlijks aan schade moet worden uitgekeerd. Zo is het bedrag dat jaarlijks uitgekeerd wordt als tegemoetkoming in de schade enorm gestegen: van een bedrag van € 8,5 miljoen in 2018 naar € 12,6 miljoen in het afgelopen jaar.

Bij de Berap 2023 is de programmering voor de middelen uit het Natuurpact geactualiseerd. Hieruit blijkt dat de gestegen kosten van de tegemoetkomingen in ganzenschade, volgens het staande beleid, het verwachte tekort op de Natuurpact-middelen laat oplopen tot € 25 mln. Bij de doorrekening van de herziene planning NNN is echter nog geen rekening gehouden met aanvullende budgetten vanuit het FPLG en Programma Natuur. Wij gaan er ook vanuit dat de

⁶ In 2013 zijn er afspraken gemaakt met het Rijk over de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN), Natura 2000, het beheer van de natuurgronden, agrarisch beheer en soortenbeleid. De afspraken zijn vastgelegd in het Natuurpact 2014-2027. Als onderdeel van het soortenbeleid worden tegemoetkomingen in ganzenschade sinds 2014 betaald uit de Natuurpact-middelen.

(voor)financiering van het ANLb-tekort van € 18 mln. over de periode 2023-2028, door LNV wordt vergoed. Het blijft ongewis of het tekort van € 25 mln. hiermee opgelost kan worden. Het huidige ganzenbeleid legt al een forse claim op de Natuurpact-middelen. Sinds 2014 is het bedrag voor tegemoetkomingen in ganzenschade fors gestegen, ruim meer dan de inflatie. De inkomsten van het Natuurpact zijn niet navenant meegestegen. In onderstaande raming zijn de kosten van het voorstel en de beide alternatieven weergegeven. Volledigheidshalve zijn ook de kosten van de door PS vastgestelde motie over de statiegeldregeling opgenomen. De statiegeldregeling houdt in dat een grondgebruiker de leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag om tegemoetkoming terugkrijgt indien hij recht heeft op een tegemoetkoming in de schade.

Financiële raming maatregelen voorstel en alternatieven						
Kosten	Voorstel Gans in Balans 2.0		Alternatief 1 Regiegroep		Alternatief 2 Startnotitie	
	Min	Max	Min	Max	Min	Max
Oktober toevoegen als foerageergebied	€ 680.000	€ 900.000	€ 680.000	€ 900.000		
Grens = grens lager eigen risico 10% in de randzone*	€ 90.000	€ 280.000				
Grens = grens extra foerageergebied + 10%			€ 325.000	€ 975.000		
Ganzencoördinator FBE + periodiek ganzenoverleg*	€ 50.000	€ 100.000	€ 50.000	€ 100.000	PM	PM
Deelnemerspremie foerageergebied oktober			€ 46.000	€ 92.000		
Deelnemerspremie foerageergebied alles			€ 1.150.000	€ 1.150.000		
Subsidie WBE en FBE*			€ 50.000	€ 100.000		
Subsidie aan FBE open schadedossier*			€ 50.000	€ 100.000	PM	PM
Eigen risico naar 5%			€ 650.000	€ 650.000		
Raamovereenkomsten			PM	PM		
Compensatie voor herstel grasmat			PM	PM		
Pilot ganzenverjaging april/mei*	€ 100.000	€ 300.000	€ 100.000	€ 300.000	PM	PM
Eenmalige leges akkerbouwers			PM	PM		
Risico extra kosten door opheffen april en mei			PM	PM		
Totaal	€ 920.000	€ 1.580.000	€ 3.101.000	€ 4.367.000	€ -	€ -
Opbrengsten						
Opheffen april/mei (op termijn)**			€ -100.000	€ -750.000		
Geen tegemoetkoming natuurpercelen	€ -70.000	€ -210.000	€ -70.000	€ -210.000	€ -70.000	€ -210.000
inverdieneffect aanpak standganzen	> 5 jr. 1.500.000,-(1)	> 5 jr. 1.500.000,-(1)				
Totaal min/max kosten per scenario (zonder leges)	€ 850.000	€ 1.370.000	€ 2.931.000	€ 3.407.000	€ -70.000	€ -210.000
Kosten motie PS (ter informatie)						
Statiegeldregeling leges	€ 220.000	€ 220.000	€ 220.000	€ 220.000	€ 220.000	€ 220.000
Bedragen o.b.v. berekeningen BIJ12 Faunazaken.						
Bedragen met * inschatting dienst						
Bedragen met ** berekening BIJ12 o.b.v. tekst Regiegroep						
(1) na 5 jaar is de taakstelling van kracht						

Ferfolchrol PS

Met het vaststellen van de nieuwe paragraaf in de Nota Faunabeleid Fryslân hebben uw Staten de visie en het richtinggevend kader voor de verdere uitvoering van het ganzenbeleid gegeven. Binnen dit kader zullen wij het vastgestelde beleid in het Omgevingsprogramma Guozzebeleid verder uitwerken. Het vaststellen van een Omgevingsprogramma is een bevoegdheid van ons college. In onze brief van 11 juli 2023, kenmerk 02114342 hebben we een werkwijze beschreven hoe uw Staten bij de vaststelling van een Omgevingsprogramma worden betrekken. Het is aan uw Staten of u het Omgevingsprogramma nog voorgelegd wilt krijgen om nog wensen en bedenkingen aan ons college mee te geven alvorens wij het Omgevingsprogramma definitief vaststellen. Vanwege het nieuwe beleid is ook een wijziging van de Omgevingsverordening noodzakelijk. Het vaststellen van deze wijziging is uw bevoegdheid. Een voorstel hiervoor zullen wij in de loop van 2024 ter vaststelling aan uw Staten voorleggen. Ons doel is om vervolgens in oktober 2024 volledig te beginnen met de uitvoering van dit beleid.

Het beleid heeft een looptijd van tien jaar waarbij na vijf jaar een evaluatie aan uw Staten wordt voorgelegd. Een eerdere evaluatiedatum zal te vroeg komen om de effecten van het beleid goed te kunnen waarnemen. Wij zullen u elk jaar blijven informeren over de kerngegevens van de ganzenaanpak via de reguliere bestuursrapportages.

Het Jaarbericht Ganzen dat u nu al jaarlijks toegestuurd krijgt zal worden verbreed naar een rapportage waarbij ook de voortgang van de uitvoering wordt weergegeven. Tot slot, onze insteek is om de komende jaren op basis van de pilots te kunnen leren, evalueren om zo ons beleid te kunnen verbeteren. Daarom willen wij benadrukken dat wij – samen met de Regiegroep - jaarlijks de voortgang van onder andere de pilots monitoren zodat bekeken kan worden welke maatregelen wel en niet succesvol zijn en in beleid verankerd kunnen worden.

Ljouwert, frt5
Deputearre Steaten fan Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

drs. ing. J.J. Algra, sekretaris

UTSTEL

Underwerp : **Ganzenbeleid**

Provinsjale Steaten fan Fryslân

Nei it lêzen fan it útstel fan Deputearre Steaten fan Fryslân fan << datum GS-besluit >> nr. , oangeande

Mei it each op artikel 40 van de Wet gemeenschappelijke regelingen

Oerwagende dat : Het bestaande ganzenbeleid dateert van 2014 en gedateerd is;
De ganzenschade nog altijd hoog is;
De populatie standganzen groeit en toenemende schade veroorzaakt;
Er verbeteringen mogelijk zijn in zowel bescherming als schadebestrijding als het gaat om de trekganzen.

Beslute : 1. De nieuwe paragraaf 8.2 Aanpak ganzenschade van de Nota Faunabeleid Fryslân vast te stellen;
2. De extra jaarlijkse middelen van ca. € 1,1 miljoen voor een periode van 5 jaar te financieren uit de Natuurpact middelen.

Sa fêststeld troch Provinsjale Steaten fan Fryslân yn harren iepenbiere gearkomste fan ,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

A.G. Rosier, griffier